

Cả năm chỉ một phiên chợ Tết

Trên mọi miền đất nước, ở nhiều địa phương có những chợ chỉ họp phiên duy nhất trong năm - đó là khi Tết đến xuân về. Chợ phiên độc đáo này là nơi gặp gỡ tâm tình, trao duyên; là nơi sinh hoạt văn hoá dân gian, cầu chúc những điều may mắn tốt lành đến trong năm mới.

Chợ Khau Vai: thuộc huyện Mèo Vạc tỉnh Hà Giang - nơi tụ hội các dân tộc vùng rẻo cao. Chợ họp phiên duy nhất vào ngày 24 tháng Chạp âm lịch. Mọi người đủ các lứa tuổi đến đây, từ nam nữ thanh niên đến ông già bà cả đầu bạc răng long. Thanh niên đến để hò hẹn trao duyên, tìm bạn trăm năm, còn ông già bà lão đến để ngắm nhìn con cháu nên duyên và để mai mối cho chúng nên vợ thành chồng (còn gọi là chợ tình).

Chợ Tam Đông: thuộc địa phận xã Hương Sơn, huyện Tam Đảo, tỉnh Vĩnh Phúc. Chợ cũng chỉ họp phiên duy nhất vào ngày 24 tháng Chạp âm lịch. Đây không phải là nơi buôn bán giao lưu hàng hóa sản vật mà là nơi trai gái hò hẹn bạn tình (cũng gọi là chợ tình). Sau khi hò hẹn trao đổi, họ rủ nhau tham gia các trò chơi dân tộc như ném còn, múa xoè, thổi kèn, hát lượn.

Chợ Viêng: thuộc tỉnh Nam Định. Chợ họp duy nhất vào ngày 8 tháng Giêng âm lịch hằng năm. Chợ thu hút khách hàng thập phương từ Thanh Hoá, Nghệ An ra, từ Bắc Giang, Hải Phòng về. Chợ đông vui sầm uất, đầy đủ các mặt hàng, nhưng có điều lạ là có nhiều mặt hàng đem ra chợ cho vui chứ không bán như lọ độc bình, chậu cây cảnh, bát đĩa cổ... Ngoài trao đổi mua bán thông thường, chợ còn có các thứ để mua may bán rủi. Bởi thế ai đi chợ Viêng cũng phải mua hoặc, bán một thứ gì đó.

Chợ Bến: Thuộc địa phận thị xã Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình. Chợ không cố định ở một điểm mà nhóm họp ven sông Nhật Lệ, họp một phiên trong ba ngày đầu năm âm lịch. Chợ bày bán đủ các mặt hàng trên rừng dưới biển. Điều đặc biệt là mọi người đều chào hỏi nhau dù không quen biết và không cần thách giá cò kè trong mua bán.

Chợ Đình Bích La: Thuộc địa phận làng Bích La, xã Triệu Đông, cách thành phố Quảng Trị 14km. Chợ họp một phiên duy nhất vào ngày mùng 3 Tết Nguyên đán trong năm. Chợ bán đầy đủ mọi thứ hàng hoá sản vật. Tương truyền ở đây từ xa xưa có một con rùa vàng chỉ xuất hiện vào ngày mùng 3 Tết, sau đó đột nhiên hoá đá. Dân làng lập đình thờ và tổ chức họp hội chợ vào ngày mùng 3 Tết hằng năm với hy vọng sự huyền ảo sẽ làm rùa tỉnh giấc mà đem điều tốt lành đến. Từ đó trở thành phiên chợ đặc biệt này.

Chợ Đồng Yên Đỗ: Thuộc địa phận làng Yên Đỗ, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam. Chợ họp phiên duy nhất vào ngày 25 tháng Chạp âm lịch hằng năm, từ sáng đến hết ngày với đầy đủ hàng hoá sầm uất. Đặc biệt là buổi sáng có cuộc thi thơ do các cụ phụ lão trong làng tổ chức tại ngôi đình làng cạnh chợ. Người trúng giải nhất được mời cùng các cụ phụ lão nếm rượu chấm thưởng cho loại rượu ngon nhất dùng để tế tự đầu năm.

Chợ Mực đồng Yên Như: thuộc địa phận xã Yên Như, huyện Yên Lạc, tỉnh Vĩnh Phúc. Chợ họp phiên duy nhất vào ngày 28 tháng Chạp hàng năm. Đây là chợ dành cho trẻ mực đồng (chăn trâu). Hàng hoá là sản vật của gia đình các em làm ra như bánh trái, hoa quả, gà vịt, rô rá, mũ nón...

Chợ Ó: Thuộc địa phận huyện Tiên Sơn, tỉnh Bắc Ninh. Chợ họp một phiên vào ngày mùng 4 Tết Nguyên Đán, bán một loại mặt hàng đặc biệt là gà quạ tức gà đen (ó đen) với giá rẻ như bèo. Dân làng Ó cho rằng bán gà quạ để người ta cúng thần linh thì mình cũng sẽ gặp nhiều điều may mắn tốt lành. Ngoài gà quạ, họ còn đem những đồ vật cũ ra bán với giá tượng trưng để nhằm mục đích mua may bán rủi - không có chuyện mặc cả, cò kè và tiền không cần đếm.

Chợ Gia Lạc: thuộc địa phận xã Gia Lạc, thành phố Huế. Chợ họp phiên duy nhất vào ngày mùng 1 Tết Nguyên đán. "Chợ bán la liệt đồ chơi trẻ con, các món ăn đặc sản xứ Huế" như nem chua An Cựu, mè xừng Huế, rồi bún bò, bánh bèo, bánh xu xê, chuối ngự Nam Giao, trầu cau Nam Phổ, quýt Hương Cồn...

Chợ Trường Úc: thuộc địa phận xã Phước Nghĩa, huyện Tuy Phước, tỉnh Bình Định, cách thành phố Quy Nhơn 8km (còn gọi là chợ tình). Chợ họp phiên duy nhất vào Ngày mùng 1 Tết Nguyên Đán bên con sông Trường Úc, dưới chân núi Úc. Chợ có từ thời Tây Sơn, Nguyễn Huệ đóng doanh trại nơi đây đã hơn 200 năm có lẽ. Người đi chợ (chủ yếu là nam nữ thanh niên) đến đây không phải để mua bán, trao đổi hàng hoá mà chủ yếu là nơi hò hẹn, trao duyên, kết tình đôi lứa với lời thề non, hẹn biển đã thành ca dao xứ Bình Định: Chừng nào Trường Úc hết với - Thì em hết đứng hết ngồi với anh.

Xuân về nếu có dịp, xin mời bạn hãy đến những phiên chợ đặc biệt này bởi một năm chỉ có một phiên mà thôi!

Hoàng Tú (st)

Xem thêm

Muôn màu chợ Tết.

Mỗi độ xuân về, tạm gác buồn lo, mọi người nô nức đổ ra chợ để sắm Tết, nhất là từ 23 tháng Chạp cúng ông Táo trở đi, chợ tết tại các địa phương ngày càng rộn rịp, có nơi hình thành cả chợ đêm, chợ tết cũng là nơi mọi người trao đổi hàng hoá, mua bán các thứ vật dụng cần thiết. Ở nước ta có những vùng chỉ tổ chức họp chợ vào những ngày giáp tết, nhằm phục vụ cho khách du lịch, hoặc các hình thức hái lộc đầu xuân, xin xăm cầu điều hạnh phúc. Điềm qua một số chợ xuân khá đặc biệt ở khắp miền đất nước.

Chợ Tết mục đồng Yên Thư.

Tại vùng quê của xã Yên Thư, huyện Vĩnh Lạc, tỉnh Vĩnh Phúc, theo truyền thống xa xưa để lại, người dân ở đây có lệ nhóm chợ tết đặc biệt cho giới “mục đồng”, thông lệ chợ này được nhóm vào ngày 28 tháng Chạp hàng năm. Vào sáng ngày 28 các trẻ em “mục đồng” được cha mẹ cho bận quần áo mới rủ nhau đi đến đây để họp chợ. Các em bé chăn trâu, bò, gia súc... này sẽ trưng bày hàng của mình trên 1 khoảng đất trống trải, do đó tạo nên một khung cảnh ồn ào, tấp nập đúng như một phiên chợ tết thực sự. Các em sẽ bày trước mặt mình những sản phẩm của gia đình làm ra như: hoa giấy, các loại bánh trái, gà vịt, mũi đệm... và chợ tết của các em buôn bán thật sự kéo dài cho đến hết ngày hôm ấy.

Chợ tết đồng quê ở làng Yên Đỗ.

Làng Yên Đỗ, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam còn giữ lại lệ xưa. Cả làng sẽ nhóm chợ phiên độc nhất trong năm vào ngày 25 tháng Chạp trên một cánh đồng làng. Buổi sáng ngày hôm đó, làng đều tổ chức cuộc thi thơ, chủ trì do các cụ lớn tuổi thích văn thơ đứng ra tổ chức, địa điểm tại một ngôi đình gần chợ. Nhiều nhà văn, nhà thơ ở các địa phương lân cận cũng sẽ tụ về đây tham dự và thưởng thức chợ tết. Sau cuộc thi thơ, người đoạt giải sẽ được thưởng thức rượu ngon cùng các già làng, nhằm lựa ra được loại rượu ngon nhất dùng vào việc cúng tế thần hoàng đầu năm.

Chợ tình tại xã Tam Lộng.

Vùng đất nông thôn của xã Tam Lộng, huyện Tam Đảo, tỉnh Vĩnh Phúc, có tục lệ họp chợ “tình yêu” hàng năm vào ngày 25 tháng Chạp, khác hẳn những phiên chợ tết khác là trao đổi, mua bán hàng hoá, chợ tình Tam Lộng là nơi trai gái chưa lập gia đình đến đây để tìm hiểu, hẹn hò, chợ tổ chức công khai cho trai gái giao duyên, nhiều thanh niên các dân tộc nhân dịp này đến đây để kiếm ý trung nhân. Tại chợ có nhiều nghệ nhân đến đây hoà nhạc bày nhiều nhạc cụ dân tộc tạo thêm không khí rộn ràng cho phiên chợ, mọi người tề tụ tại đây, thăm hỏi sức khoẻ lẫn nhau, tặng quà tế và rủ nhau vào các hàng quán để ăn uống, chợ cũng tổ chức các trò vui chơi như: ném còn, đá cầu, múa xoè, hát lượn... và cuộc vui diễn ra suốt cả ngày. Tại đây các cặp trai gái có dịp làm quen nhau, sau đó các cụ sẽ làm mai mối, sau phiên chợ này, đã có nhiều đôi “kết tóc se tơ” gắn bó cuộc đời với nhau đến răng long đầu bạc.

Chợ Tết ở gò chân núi Trường Úc.

"Chợ họp một năm có một phiên
Người bán người mua ở khắp miền
Mừng một kêu nhau đi họp chợ
Tưng bừng khăn áo bước chân chen".

Những câu thơ trong bài “Chợ Gò” của Nguyễn Văn Chương đã nêu lên khái quát khung cảnh chợ. Chợ Gò Trường Úc có tục lệ nhóm chợ tết vào đúng ngày mừng một, địa điểm được tổ chức trên một gò đất cao ở dưới chân núi Trường Úc, nằm cạnh thị trấn Tuy Phước, cách thành phố Quy Nhơn khoảng 8 km.